

Fond 46
S-ü. 8

Eesti Rahvuslik
Vaimse Koostöö Komisjon.

Üliõpilasseltside seisundid E. V. Tartu Üli-
kooli Seaduse muutmise seaduse eelnõu suhtes.

[Parast 1936]

1

ÜLIÕPILASSELTSIDE SEISUKOHAD E.V. TARTU ÜLIKOOI SEADUSE MUUTMISE
SEADUSE EELNÕU SUHTES.

Ülikooli seaduse Üliõpilaskonda puutuva osa muutmise kava esitati meile Haridusministeeriumi Kunsti ja Teaduse Osakonna direktori poolt seisukohavõtmiseks. Olles eelnõu kõige tõsisemalt ja kõige suurema loojaalsusega kaalunud, on allakirjutanud Üliõpilasorg-idel au järgnevat selle kohta seletada.

Üliõpilaskonna põhikorralduse ümberkujundamise eelnõukavandi põhimõttelisel hindamisel võtsime aluseks härra Haridusministri kol. A. Jaaksoni poolt 15. okt. 1936. a. avaldatud seisukoha, mille järele likvideeriti Üliõpilaskonna senine korraldus peamiselt sellepärast, et see tõstis liiga esile üksikute Üliõpilasringkondade erihuvid, tekitas lahkarmisid ja vastuolusid Üliõpilasorganisatsioonide vahel, ja tolle (~~proportsionaalse valimisviisi~~) järele moodustatud Edustus ja Juhatus ei saanud täita korrapäraselt ja sihikindlalt neile kuuluvaid ülesandeid.

Nendele, härra Haridusministri poolt Üliõpilaskonna reformi aluseks seatud juhtmõtetele, mis Üliõpilaskondliku korralduse eriliseks ülesandeks teeb tervikluse saavutamise ja lahkumise vältimise, ei vasta meile seisukoha võtmiseks esitatud eelnõu.

Meile esitatud uues korrastuskavas on aga Edustuse kujundamine asetatud ebaühtluste alustele, soodustades umbes 50-liikmelisi organisatioone ja andes suuremate Üliõpilasorganisatsioonide liikmetele ainult teise järgu valimisõiguse. See ebaõiglus on veelgi suurendanud üle 50-liikmeliste organisatsioonide ülejääkide liitumise suhtes avaldatud keelu läbi. Niisuguse korrastusega soodustatakse ilmselt teatavat organisatsioonitüüpi. Need Üliõpilasorganisatsioonid, milliste liikmete arv enamuses jääb kas alla või tõuseb kaugelt üle selles kavas soodustatud määra, asetatakse aga seega ebasoodsasse ja teise järgu olukorda, olgu- gi et nende organisatsioonide kõlblas ja rahvuslik väärtus kindlasti ei ole vähem soodustatavaist. Edustuse koosseisu ebaõiglane ja tegelikele Üliõpilaskondlikele jõu- vahetkordadele mittevastav kujundamisprintsip loob tulevikus veelgi vähem eeldusi Üliõpilaskondlikele terviklusele kui senine Üliõpilaskondlik korrastus.

Teiseks ei saa õnnelikuks pidada vilistlaskogude lülitamist Üliõpilaskondlikku korrastusse niisugusel kujul, nagu seda tehtud seisukohavõtmiseks esitatud eelnõus. On teada, et meil Üliõpilaskonnas esiletulnud lahkumise üheks põhjuseks on olnud just vilistlaskogude suurte rühmade vahel valitsevad vahekorrad. Kui nüüd uue kava järele vilistlaskogud oma usaldusmeeste (vanemate) läbi hakkavad osa võtma Üliõpilaskondlikust tegevusest, siis on sellest vaevalt loota kasu Üliõpilaskondlikele terviklusele, seda enam, et selle eelnõu järele vilistlaskogudel on Üliõpilasorganisatsioonide ja isegi Ülikooli suhtes õigusi, kuid mitte mingisuguseid kohustusi. - Eriti vastuvõtmatu tundub vanemate ja vanematekogu institutsioonide juures see, et nende läbi Üliõpilaselu ja Üliõpilaste sotsiaalne kasvatus mitte ainult ei eraldata Ülikoolist, vaid allutatakse jõududele väljaspoolt Ülikooli ja antakse koguni ühe Ülikooli Valitsuse liikme - kuraatori - kaasvalimine isikutele, kes ei ole Üliõpilased ega Ülikooli õppejõud. Väljaspool Ülikooli seisvate eriring-

kondadest pärivate isikute ja jõudude läbi mõjustatud ja juhitud eetsiaalne kasvatus ei ole aga kindlasti kesuks üliõpilaskondlikule terviklusele.

Nende põhimõtetele vastuvõtmatast kõrval seisab meile härra Kuneti ja Teaduse Osakonna direktori poolt seisukohavõtamiseks esitatud eelnõu rea muudki puudusi ja vastuoksusi, mille pärast see vajaks veel põhjalikku ümbertöötamist.

Kuna meie ei taha jõuda ainult negatiivse kriitika juure, vaid heameelega võtaksime oma üliõpilaskonna müte korrastusalauste loomisest, siis esitame ka omapoolseid positiivseid ettepanekuid.

Et aga meil käesoleval juhul on kasutada ainult väga piiratud ajalised võimalused, siis pole võimalik iga punkti kohta esitada üksikasjaliselt väljatöötatud parandusettepanekuid. Teeme neid seepärast ainult kõige olulisemais küsimusis, milles meil on põhiliselt erinevad seisukohad, jättes seejuures siiski härra Haridusministri ja Vabariigi Valitsuse liikmete poolt avaldatud põhimõtetele juhiste alusele.

Belõnu analüüs ja parandusettepanekud.

§ 84.

1) Belõnu § 84-ndes esineb uudusena intilorganisatsioon mõiste, mida käesolev ega ka järgnevad eelnõu §§ ei defineeri, kuid mis siiski on nagu kogu kavandatava üliõpilaskonna struktuuri aluseks. Selle põhilise mõiste täpne määratlus on aga tingimata tervilik.

2) Sama § teeb üliõpilasorganisatsioonide ja nende liitude satumise sõltuvaks üliõpilaskonna Edustuse ja üliõpilaskonna Vanematekogu nõuolekust. Tundub loomulikuna, et seda küsimust saab objektiivsemalt otsustada Ülikooli Valitus kui võimalikest isiklikest kaalutlusist kõrgemal seisv instants.

3) § 18ppkik konstateerib, et üliõpilasorganisatsioonidel on üldistes seadustes ettenähtud korras registreeritud vilistlaskogud. Arvestades seda, et eelnõu järele organisatsioonivanemate valimine ning Vanematekogu komplekteerimine on sõltuvaks tehtud vilistlaskogude olemasolust, tuleb järeldada, et --is tähendatud sõte kannab obligatoorsest ilmet. See aga a) on tegelikult võimatu vastasutatud üliõpilasorganisatsioonide puhul; b) asetab teatavat liiki siseministeeriumi juures registreeritud ühingule - Vilistlaskogudele - kohustusi ja õigusi (Ülikooli ja üliõpilaskonna kaasjuhtimine), mis vastavate ühingute põhikirjades pole ette nähtud, c) peale juriidiliste kaalutluste pole aga ka otstarbekuse seisukohalt vastuvõetav väljaspool Ülikooli ja üliõpilaskonda olevaid ja neist sõltumatuid organisatsioone teha üliõpilasorganisatsioonide olemasolu juriidiliseks konditsiooniks.

Seepärast tuleks § 84. muuta esiteks nii, et üliõpilasil on õigus omavalikul seutuda üliõpilasorganisatsioonide, nende organisatsioonide liite ja muud üliõpilasühinuid. Üliõpilasorganisatsioonide, nende liitude ja muude üliõpilasühinute seutamine toimub Ülikooli Valitsuse kiiriteemisel, kes on enne Era kuulnud üliõpilaskonna Edustuse ja üliõpilaskonna Vanematekogu arvamuse. Ja teiseks nii, et üliõpilasorganisatsioonidel viivad olla üldistes seadustes ettenähtud korras registreeritud vilistlaskogud.

§ 85

1) Kuna § 84-nda juures juba pidime tunnistama vastuvõtmataks üldiste seaduste korras registreeritute ja viljaspool ülikooli asuvate organisatsioonide - vilistlaskogude - juriidilist seostamist üliõpilasorganisatsioonide ning üliõpilaskonnaga, - siis kehtib see samal määral ka § 85-nda suhtes.

2) Et vanemateinstitutsioon oleks ligemalt ülikooliga seotud, tuleks vanemate ametissekinnitamine üksikametniku - kuraatori - kätt üle kanda ülikooli kõrgemale organile: ülikooli Valitsusele.

3) Vanemate tasu küsimus tuleks laiendada nii, et see ei koormaks üliõpilasorganisatsiooni ega nendega seotud ringkondi.

Vastavalt eeltoodule tuleks muuta kõneolev § nii, et üliõpilasorganisatsioon valib ülikooli loetamud isikute hulast organisatsiooni vanema üheks aastaks, kelle kinnitab ametisse ülikooli Valitsus üliõpilaskonna kuraatori ettepanekul. Samuti ka kustutada osa, mis räägib, et organisatsioonivanemad saavad tasu.

§§ 86, 87, 87¹ ja 87².

1) Üliõpilaskonna endises korrustuses esines vaid kaks olulist organit: Edustus ja Juhatus. Kuna aga uue korrustusega lunake lisaks rida uusi organeid (organisatsioonivanemad ja vanematekogu, üliõpilaskonna kuraator, üliõpilaskonna kohtud), siis tuleks nende pidevuse pii-rid ja vastastikune koordinatsioon ülikooli seaduses vähemalt üldjoontes kindlaks määrata. Kõneolevaks §-des on üksikute organite pidevuse pii-rid täpselt fikseerimata ja võivad kaasa tulla väga tõsiseid arusaama-tusi ja lahkheliasid.

Eriti oluliseks tuleb pöörata eelarve seitava organi ligemat tähele-panemist. Selles § 87² on sellena määratud vaid üldiselt "üliõpi-laskond", jättes aga nimetamata, millise organi kaudu. On loomulik, et eelarve koostamine ja vastuvõtmine peab kuuluma üliõpilaskonna Edustu-se kui selles küsimuses kõige kompetentsema organi võimkonda.

§ 88.

1) Selles §-ga on rikutud valijate valimisõiguseliku ühetoolisuse põhimõtte. Kesõigustatud olukorras on ka 50 - liikmelistesse üliõpilas-organisatsioonidesse kuuluvad üliõpilased, kuna suuremas organisatsi-onides ainult esimesed 50 organisatsiooniliiget on täisõiguslikud vali-jad, kõik teised aga valivad eelmiste suhtes 1 häälega. Sellele lisandu-valt võib samas §-is üle 50-liikmeliste organisatsioonide juhkide suhtes liitnise koelu tõttu suurema organisatsiooni kuni 99 liikme hääleõigus tegelikult vaid fiktiivseks jätta.

2) See ebasühtlaidus: a) riivab teravalt õiglustunnet, b) võiks Edustuse solidarsusele koostööle tulevikus tõsiseid raskusi tekitada ja niiviisi üliõpilaskondlikku kyllunemist soodustada.

3) Selles § 84. seab üliõpilaskonna ülesandeks kasvatada riiklikult mõttevat haritlaskonda, andes üliõpilasile hariduse kõrval ka eotsiaalselt kasvatust. Eesti kui demokraatliku riigi riiklikult meelestatud haritlas-kond peab olla ainult demokraatiline. Selles tühjendatud § kõrvaldab aga ühetoolisuse kui demokraatliku valimisprintsipi, olles seega vastupidine ka meie riigi põhialustega ja mõjustades halvavalt eelnõuga taoteldavat

sotsiaalsel kasvatusel.

4) Ka organiseerimatuil üliõpilastel peaks olema võrdne seisukord valimisõiguse suhtes, seda enam, et neil oma organiseerimatusel tõtta niikuinii on raskendatud valimisõiguse tegelik teostamine.

Esitatud muudused on kõrvaldatavad ainult ühetoolise, demokraatli-
lise valimisaluse määramisega, nii et Üliõpilaskonna Edustus kutundaks
Üliõpilaserorganisatsioonide ja organiseerimata üliõpilaste poolt valitud
esindajast, iga 50 esindatu kohta üks esindaja. Valimiste puhul peab
kõigil üliõpilaserorganisatsioonidel oma suurusle vastavalt olema õigus
liituda.

§ 89.

1) Ei ole otstarbekas, et Üliõpilaskonna sotsiaalse kasvatusel ja distsipliini põhimõtete väljatöötamine eraldataks Ülikoolist, sest lõp-
peks asub ju Üliõpilaskond ikkagi Ülikooli ja mitte viisilaskogude
juures. Sellepärast peaks vastavate korralduste kinnitamine kuuluma
Ülikooli Valitsusele, kusjuures see ära kuulaks Vanematekogu arvamuse.

2) Ei ole loomulik, et Üliõpilaskonna Vanematekogu, kuhu võivad
kuuluda väljaspool Ülikooli seisvad isikud, evib kõiki üliõpilasi kohus-
tavate korralduste andmise õiguse. Sellepärast Vanematekogule võiks
omistada ainult nõuandva ja abistava funktsiooni.

Yastav § tuleks muuta nii, et Üliõpilaskonna Vanematekogu kompetent-
ni jmska nõuandva järelevalve küsimusis Üliõpilaskonna sotsiaalse kasva-
tuse ja distsipliini üle ja selles Üliõpilaskonna Kuraatori abistamine.
Üliõpilaskonna Edustuse poolt karvatuulikes ja distsiplinaarsetis küsim-
sis tehtavad otsused, mis on üldkohustuslikud kõigile üliõpilastele, kuul-
dukuid Ülikooli Valitsuse kinnitamisele, kas enne on ära kuuland Vane-
matekogu arvamuse selles küsimuses.

§ 90.

1) Vanematekogus peaks olema hõldeõigus kõigi nende üliõpilaserga-
nisatsioonide vanemail, kel on esindaja üliõpilaskonna Edustuses.

2) Kindlasti tuleks lähemalt fikseerida ka Kuraatori aemiku kvali-
fikatsioon.

Muuta tuleks seda § nii, et Üliõpilaskonna Vanematekogu koosneb üli-
õpilaserorganisatsioonide vanemail. Hõldeõigust Vanematekogus pole nail
vanemail, kelle organisatsioonist pole Edustuses esindajat ja thienada:
Üliõpilaskonna Vanematekogu koosolekut juhatab Üliõpilaskonna Kuraator
või tema poolt Ülikooli Valitsuse liikmete hulgast nimetatud aemik.

§ 91.

Kuna Vanematekogu pädevusse § 89-nda järgi kuulaks ainult nõuandev
ja abistav funktsioon, siis tuleks § 91-ee esimese lõigu teine lause
muuta järgmiselt: Eriti valvab Üliõpilaskonna Kuraator Edustuse otsus-
te ja korralduste täitmise järele.

§ 92.

1) Belmise § puhul märgiti, et on thiesti ebakohane anda ühele isiku-
le Ülikooli Valitsuse liikme õigused, kui ta ei ole valitud Ülikooli
enda raamides oleva kõige autoriteetsema kogu poolt. Belnõu küsulevas

§-s on aga see õigus antud Üliõpilasile ning peale selle koguni isikule, kes ei tarvitse olla üldse Ülikooliga seotud (organisatsioonivõimevad). See tooks kaasa väga ebasoovitavaid tagajärgi, kuna Ülikooli õppejõud, kes kandideerivad kuraatori kohale, võivad sattuda Edustuses, Vanematekogus ja avalikkuses terava ja isegi halvustava kriitika alla, mis võib hävitada valitud kuraatori autoriteeti.

Seepärast tuleks Üliõpilaskonna Kuraatori valimine anda Ülikooli kõrgemale organile - Valitsuskogule, - kes kahtlemata seisab üle Üliõpilaskondlikest lahkkelidest ja võimalikest subjektiivsist erikaalutlusist.

2) Üleliigne on § 92-se viimane lause, millega tehakse võimalikuks kuraatori tagasivalimine. Kontinuutseedi huvides tuleb Kuraatori tagasivalimist pidada väga soovitatavaks.

Muuta tuleks kõnelev § nii, et Üliõpilaskonna Kuraator valitakse Ülikooli määratseta õppejõudude hulgast Ülikooli Valitsuskogu poolt. Ka tuleks kustutada viimane lause, mis viitab, et õppejõud, kes ühe ametiaja on olnud kuraatoriks, ei ole tagasivalitav kaheks järgneva ametiajaks.

§ 93. ja 93².

1) Kuigi Üliõpilaste Vahekohtu ja Üliõpilaskohtu korrastuse eelnõusse sissevõtmist tuleb tervitada, peab konstateerima, et see on eelnõus väga ebamääraselt teostatud.

Eriti kahetsetav on, et Üliõpilaskohtu korraldus ei ole üldse korordineeritud Akadeemilise Kohtu ja Ülikooli Valitsusega. Kuna eelnõu järelle mõlema kohtusüsteemide määrused ja eeskirjad eri organite poolt välja töötatakse, siis võib selle tagajärjel olla alalisi arusaamatusi.

2) Nende vältimiseks tuleks Üliõpilaskohtu korralduse väljatöötamine anda Üliõpilaskonna Edustusele (Vanematekogu kaasabil), kinnitamine aga Ülikooli Nõukogule, s.e. samale organile, kes välja töötab Akadeemilise Kohtu määrused. Ainult sel teel oleks koordineatsioon saavutatav.

3) Üliõpilaskohtu ja Akadeemilise Kohtu koordineatsioon peaks korraldatama nii, et esimene oleks teisele esimeseks kohtusüsteemiks ja et Üliõpilaskohtu otsustele oleks võimalik apelleerida Akadeemilisse Kohtusse.

Nii tuleks muuta § 93 nii, et Üliõpilaskonna distsipliini suhtes Üliõpilaskonna Edustuse poolt antud ja Ülikooli Nõukogu poolt kinnitatud korralduste alusel kuuluvad Üliõpilased kohustuslikult Vahekohtu alla, mis koosneb kummaagi asjaosalise poolt kutsutud liikmetest ja viimaste poolt valitud esistajast. Ka tuleks sama §-i täiendada sellega, et Üliõpilaskohtu otsuste peale võib apelleerida Akadeemilisse Kohtusse.

§ 93¹.

Üliõpilaskonna korrastuse ligem väljatöötamine tuleks anda Üliõpilaskonna Edustusele. Et see aga oleks kooskõlas Ülikooli üldkorraldusega, peaks oleks tingimata tarvilik, et selle kinnitamiseõigus kuuluks Ülikooli Nõukogule kui Ülikooli kõrgemale ja autoriteetsemale organile. Pealegi on samasugune määrus kehtiv endises Ülikooli seaduses.

Nii tuleks muuta eelnimetatud § 93¹. nii, et Üliõpilaskonna korrastuse lõhened üksikasjalikult määratakse kõneleva seaduse alusel Üliõpilaskonna põhikirjas, mille võtab vastu Üliõpilaskonna Edustus ja kinnitab Üli-

kooli nõukogu.

§ 93².

III liigis tuleks kustutada nõue, et Üliõpilaskonna Kuraatori nõusolek on vajalik "muudekski koosolekuteks väljaarvati Ülikooli", sest selle nõude järel tuleks ka igaks Üliõpilasorganisatsioon oma- vaheliseks koosolekuks hankida Kuraatori luba.-

Eltside seadukohad
9-liikmelisele komisjonile
esitasid kev. kev.

M. Pärle - EPMÜS.

O. Annus - EÜS.

H. Mark - EÜS. Veljesto.

Olgu mainitud, et ajakirjanduse läbi nii populaarseks tehtud "Üliõpilaskondlikest tülidest" mitte ükski pole alguse saanud Edustuse tööst.

Teiseks oli vana korrastuse hüveks asjaolu, et iga aastastel, täiesti õiglaste põhimõtete alusel korraldatud valimistel kujundati Edustus vastavalt töölistele jõuvahekordadele, Üliõpilaskonnas, kuna keegi eisaanud kaevata Edustuse koosseisu sihilikkuse üle, siis võidi seda kergemini leppida ka kaotaja osaga ametite jaotamisel. Meile esitatud uues korrastuskavas on aga Edustuse kujundamine asetatud ebahetaolistele alustele, soodustades umbes viiekümneliikmelisi organisatsioone ja andes suuremate üliõpilasorganisatsioonide liikmetele ainult teisejärgu valimisõiguse. See ebaõiglus on veelgi suurendatud üle 50liikmeliste orgide ülejääkide liitumise suhtes avaldatud keelu läbi. Niisuguse korrastusega soodustatakse ilmselt teatavat organisatsioonitüüpi. Need üliõpilasorganisatsioonid, milliste liikmete arv enamuses jääb kas alla või tõuseb kaugelt üle selles kavas soodustatud määra, asetatakse aga seega ebasoodsasse ja teisejärgu olukorda, olgugi, et nende organisatsioonide kõblas ja rahvuslik väärtus kindlasti ei ole vähem soodustatavaist. Edustuse koosseisu ebaõiglane ja tegelikkudele üliõpilaskondlikkudele ^{jõuvahekordadele} mitte vastav kujundamisprintsip loob tulevikus veelgi vähem eeldusi üliõpilaskondlikule terviklusele, kui senine Üliõpilaskondlik korrastus.

Kolmandaks ei saa pidada õnnelikuks vilistlaskogude lülitamist üliõpilaskondliku korrastusse niisugusel kujul, nagu seda tehtud meile seisukoha võtmiseks esitatud eelnõus. On teada, et meil üliõpilaskonnas esile tulnud lahkelide üheks põhjuseks on olnud just vilistlaskogude suurte rühmade vahel valitsevad vahekorrad. Kui nüüd uue kava järele vilistlaskogud oma usaldusmeeste (vanemate) läbi hakkavad osa võtma üliõpilaskondlikust tegevusest, siis on sellest vaevalt loota kasu üliõpilaskondlikule terviklusele, seda enam, et selle eelnõu järele vilistlaskogudel on üliõpilasühingute ja isegi Ülikooli (!) suhtes õigusi, kuid mitte mingisuguseid kohustusi. - Eriti vastuvõtmatu tundub Vanemate ja Vanemate Kogu institutsioonide juures see, et nende läbi üliõpilaselu ja üliõpilaste sotsiaalne kasvatus mitte ainult ei eraldata Ülikoolist, vaid allutatakse jõududele väljastpoolt Ülikooli ja antakse koguni ühe Ülikooli Valitsuse liikme-Kuraatori- kaasvalimine isikutele, kes ei ole üliõpilased ega Ülikooli õppejõud. Väljaspool Ülikooli seisvate eriringkondadest pärinevate isikute ja jõudude läbi mõjustatud ja juhitud sotsiaalne kasvatus ei ole aga kindlasti kasuks üliõpilaskondlikule terviklusele.

Nende põhiliste vastuvõtmatuste kõrval sisaldab meile härra Kunsti ja Tõaduse osak. Direktori poolt seisukohavõtmiseks esitatud eelnõu rea ^{muudat} puudusi ja vastuoksusi. Kuigi see eelnõu nii põhimõttelikult, juriidiliselt kui ka isegi keeleliselt ^{mitte} vajaks põhjalikku ümbertöötamist, ^{kuul} esitame alljärgneva parandusi.

8 13
ainult kõige olulisemais küsimusis.

Kuna meie ei taha jääda palja negatiivse kriitika juurde, vaid healmeelel võtaksime osa üliõpilaskonna uute korrastusaluste loomisest, siis esitame eel-
nõu ~~iga~~ punkti^{le} puhul, mille suhtes meil erinev seisukoht^{ka} omapoolse positiivse ettepaneku, jäädes sellejuures härra Haridusministri ja Vabariigi Valitsuse liikmete poolt avaldatud põhimõttelikkude juhiste alusele.

Slgjem seda kärke ja
muudeti peamiselt
„Põhjale“ nõudel. H. Mäe